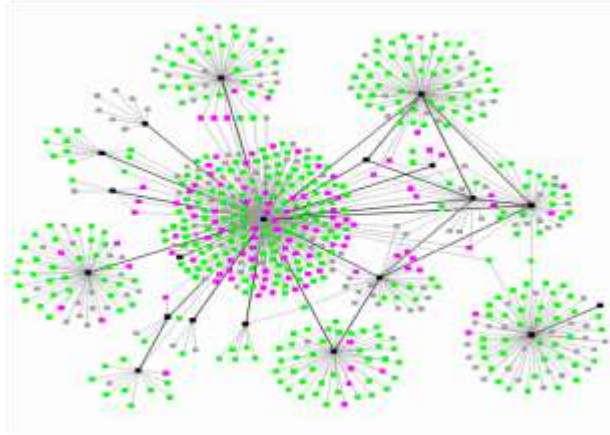

Onderzoek "Faal- en succesfactoren van praktijknetwerken"

Voor we aan de slag gingen met het op gang brengen en ondersteunen van regionale praktijknetwerken Speelnatuur hebben we in 2011 een klein onderzoek gedaan naar de faal- en succesfactoren van dit soort netwerken. We kozen voor interviews met André de Hamer (**Duurzame PABO**), Henk Klein (**GDO** = Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling), Marjan Wagenaar (Overijssels netwerk '**Kind in de natuur**'), **AGATOS** (netwerk van onderwijzers/ NME- coördinatoren in Noord-Brabant, Nol Trum, Elise van Kessel), **Cool Nature** (Jan Kersten en Tiny Wigman), Fred van Santwijk (**101 groene klaslokalen**) en Froukje Hajer (**Child Friendly Cities** en **Ruimte voor de Jeugd**). We hebben ook onze eigen ervaringen met de uit Stichting Oase voortgekomen netwerken geanalyseerd: **Vakgroep Heemtuinbeheer**, **Springzaad** en **Wilde Weelde** en ervaringen met activiteiten in het kader van Elyseum: opleiding, cursussen, workshops, excursies, studiedagen.

We hebben met bovenstaande mensen gepraat over:

- Ontstaansgeschiedenis, bestaansredenen / doelstellingen, deelnemers, ontmoetingen en activiteiten van hun praktijknetwerk.
- Successen en knelpunten (wat loopt goed / naar verwachting / problematisch. Mogelijke oorzaken)
- Toekomstverwachtingen eigen netwerk. Tips voor anderen.

Onderwerpen die van belang blijken te zijn voor het welslagen van de regionale praktijknetwerken

1. Motivatie bij het ontstaan en bij het voortbestaan. Waarom een praktijknetwerk?
2. Rol van de trekker / kerngroep
3. Samenstelling van het praktijknetwerk (heterogeen/homogeen), mate van betrokkenheid
4. Mogelijke activiteiten
5. Onderlinge uitwisseling / PR naar buiten
6. Financiering
7. Formalisering?

1. Motivatie bij het ontstaan en bij het voortbestaan. Waarom een praktijknetwerk?

Praktijknetwerken kunnen ontstaan 'van onderop' of 'van bovenaf'.

Het AGATOS-netwerk ontstond na een door de deelnemers hoog gewaardeerde post HBO-cursus (mix van theorie en praktijk, aandacht voor inbedding in het onderwijs), georganiseerd door het Onderwijs Advies Centrum in Den Bosch. Na deze (gesubsidieerde) cursus verzorgde het OAC nog een tijdje supervisie-bijeenkomsten. Daarna ging het netwerk zelfstandig verder.

Het Gelderse project 'Cool Nature' en het Overijsselse project 'Kind in de natuur' zijn gestimuleerd door provinciale subsidies. In beide gevallen is door daarvoor betaalde mensen veel georganiseerd (uitgaande van behoeften van deelnemers). Het blijkt moeilijk een draai naar zelfstandig functioneren van het netwerk te maken. Marjan Wagenaar: *'Mensen zijn wel geïnteresseerd, ze willen elkaar leren kennen, maar daarna kijkt bijvoorbeeld niemand naar elkaars projecten. Iedereen wil wel adressenlijsten. Maar de bijeenkomsten waren te los, te vrijblijvend (steeds een andere groep deelnemers). Overijssel blijkt dan ook te groot.'*

Jan Kersten: *"Deelnemers waren gemeenteambtenaren; 3 leden per gemeente die in verschillende sectoren werken. Ambtenaren zoeken gauw de vaste contacten, kennen de gewenste dwarsverbindingen in hun organisatie. Moeilijk om het enthousiasme er na 3-4 bijeenkomsten in te houden"*

GDO bestaat uit twee, wel grotendeels aan elkaar gekoppelde netwerken (NME en bestuurders). Probleem bij die laatste groep is de sterke wisseling van wethouders na de verkiezingen. Dan kun je bijna weer opnieuw beginnen. Het NME netwerk heeft (als we Henk Klein interviewen) geen regulier overleg. Henk Klein zelf is met name bezig gemeenten te werven om deel te nemen aan het GDO. Over de voordelen van een praktijknetwerk zegt Henk: *"Professionaliteit wordt groter, kennis en informatie komt sneller bij elkaar, inzicht en ervaring groeien harder."*

André de Hamer (Duurzame PABO) zegt hierover: *"Een gezamenlijke focus levert energie op. Iedereen wordt er rijker van. Je bouwt samen iets op."*

Het netwerk van samenwerkende NME-centra in Gelderland besloot eerst aan een gezamenlijk vastgesteld doel te werken: de realisatie van 10 groene schoolpleinen per NME-centrum. Dit doel bleek te hoog gesteld. Maar het nut van de samenwerking in een netwerk is ondertussen toch wel gebleken. Zo werd er een digitale toolkit gemaakt om het gebruik van de groene schoolomgeving te stimuleren en werd ook onderling hulp geboden bij subsidieaanvragen bij het Programmabureau (via de gemeenten, omdat de provincie hierin geen trekker wilde zijn.). Er zijn bijeenkomsten op 2 niveaus: beleid en uitvoering.

Door de bijeenkomsten leren ambtenaren uit verschillende disciplines elkaar beter kennen; dat zorgt voor verspreiding van de informatie. NME en gemeenteambtenaren zijn dichterbij elkaar gekomen, met name geldt dat voor ambtenaren waar vroeger geen contact mee was.

2. Rol van de trekker / kerngroep

Het maakt veel verschil of er sprake is van een duidelijke **trekker** of een **kerngroep**, die onderling de taken verdeeld. Als er in de kerngroep een primus inter pares is, dan is het wel belangrijk dat hij / zij 'overwicht heeft op een heel prettige manier' (AGATOS)

Als er een duidelijke trekker is (kan ook een samenwerkend duo zijn), zal die het netwerk bij elkaar houden en bijeenkomsten en andere activiteiten organiseren.

Probleem kan zijn dat de trekker 'te ver voor de troepen uit loopt'. Dit probleem is des te groter als het praktijknetwerk begonnen is als 'kerngroep' en deze situatie (bijvoorbeeld door de toekenning van een subsidie waardoor iemand betaald kan worden) veranderd is.

Het gaat dan om 'gunnen' en 'kunnen'. De overige mensen moeten het de 'trekker' gunnen (geld en meer invloed) en de trekker moet in staat zijn op diplomatieke wijze zijn nieuwe status waar te maken. Anderen niet de indruk te geven dat hun inbreng niet meer nodig / gewenst is en gewoon ook kwaliteit te leveren. Vaak komen trekkers (iets) verder af te staan van de directe praktijk. Ook dat is een mogelijke valkuil.

Als de trekker voor zijn bezigheden een vergoeding krijgt dan is er ook een groot risico dat als die vergoeding wegvalt, de trekker met zijn bezigheden stopt en ook het netwerk verdwijnt.

Als gekozen wordt voor een kerngroep dan gaat het proces vaak langzamer, soms zo langzaam dat het dood kan bloeden. Een ander probleem kan zijn dat als de kerngroep bij elkaar komt (meestal 3-4 keer per jaar), er *of* gekozen wordt om elkaar uitgebreid bij te praten (tenslotte allemaal actieve mensen die niet zo vaak gelegenheid hebben hun verhaal aan andere 'kenners' kwijt te raken c.q. ervaringen uit te wisselen en elkaar om raad te vragen) *of* dat gekozen wordt om activiteiten e.d. te

plannen. Het is belangrijk om als kerngroep, net als geldt voor het hele praktijknetwerk, hier een voor alle deelnemers aanvaardbare balans te vinden. Een goede balans tussen geven en ontvangen is altijd nodig!

3. Samenstelling van het praktijknetwerk

Praktijknetwerken kunnen uit een homogene groep bestaan (zoals het AGATOS-netwerk) of min of meer heterogeen (b.v. Ruimte voor de Jeugd, Springzaad, Kind in de natuur).

Van belang is een gedeelde focus.

Probleem is soms dat na de eerste fase (waar de pioniers het initiatief nemen) er deelnemers bij komen die zich veel meer als consumenten gedragen. Het verschil in betrokkenheid kan dan gaan irriteren. Het gevolg kan zijn dat de pioniers het niet meer interessant genoeg vinden en zich steeds meer terug trekken.

Het kan ook zijn dat na 3 of 4 bijeenkomsten (waar de meest urgente thema's aan de orde zijn gekomen), er niet meer genoeg pit in zit. Mensen met een (te) eenzijdige belangstelling haken af. Het wordt dan des te belangrijker dat er andere redenen blijven om het praktijknetwerk voor de wat breder geïnteresseerden voort te zetten. Vanuit het al vele jaren bestaande netwerk AGATOS werden - naast gedeelde inhoud - als redenen om het vol te houden met elkaar genoemd: gezelligheid, delen van emoties (er zijn netwerkleden erg ziek geworden, zelfs gestorven, ze hebben elkaar gesteund, dat bindt), het besef dat AGATOS tijdens fasen van frustratie weer hoop geeft ('Soms is er die frustratie, als je heel enthousiast bent over iets, en alles wordt zo afgekneld, ingekort, te onveilig bevonden'), onderlinge hulp (bijvoorbeeld met visievorming, zoeken naar financiering), en inspirerende reisjes: dat zijn de kersjes op de taart!

4. Mogelijke activiteiten

Er is veel mogelijk. Bijscholing - studie- of themadagen, cursus, excursies - zijn voor de hand liggende eerste activiteiten. Onderwerpen: alles wat 'hoog zit'. Vaak dus onderwerpen waarbij problemen in de praktijk worden ervaren.

Ook het gezamenlijk maken van producten (boekjes, brochures etc.) die de wereld van het netwerk zichtbaar maken en/of het samen brengen van de binnen het netwerk verzamelde kennis in een document (kan b.v. ook lesmateriaal zijn) is een mogelijke, de groep bindende, activiteit.

Vaak verandert het karakter van de activiteiten in de loop van de tijd. AGATOS bijvoorbeeld werkte de eerste jaren – naast intervisie-achtige activiteiten – vooral aan het gezamenlijk produceren van passend lesmateriaal e.d. Later kwam de nadruk te liggen op bijscholing, met name door het organiseren van voor iedereen heel interessante excursies naar bijzondere scholen in het buitenland en het elkaar helpen bij het realiseren van bijvoorbeeld de groene schoolpleinen. Dat was gemakkelijker doordat zij, vanwege deze excursies, dezelfde beelden voor ogen hadden.

Wat ook de moeite waard kan zijn is het samen organiseren van een vaste themadag (jaarlijks bijvoorbeeld). Zoals de 'Dag van de Duurzaamheid' die vanuit het netwerk Duurzame PABO georganiseerd wordt.

Elk jaar een nieuwe invulling geven zorgt wel voor (gewenste) dynamiek, maar wordt door sommigen als te onrustig ervaren.

5. Onderlinge uitwisseling / PR

Nieuwsbrief (voor onderlinge uitwisseling, bekendmaking van activiteiten e.d.) en een website (bekendmaking naar buiten, wervingsmogelijkheid voor nieuwe leden van het netwerk, onderlinge kennisdeling op een afgeschermd gedeelte) zijn veel gebruikte communicatiemogelijkheden. Een LinkedIn groep een andere. Maar dan moet iedereen wel lid van LinkedIn willen worden, anders sluit je mensen welbewust uit van de discussie). Vergelijkbaar geldt tot op zekere hoogte ook voor Facebook.

6. Financiering

Praktijknetwerken bedruipen zichzelf (vaak na een korte of langere periode van subsidie). De leden van het netwerk zorgen dat de kosten van de trekker of de kerngroep gedekt zijn. Als de groep homogeen is worden de kosten hoofdelijk omgeslagen; als er grote onderlinge verschillen zijn dan betalen de 'rijkere', grotere organisaties / bedrijven meer. Activiteiten of publicaties zijn kostendekkend of gefinancierd met een aparte subsidie.

7. Formalisering?

Soms wordt er voor gekozen (bijvoorbeeld omdat dan de kans op subsidie groter is) het netwerk te formaliseren tot stichting of vereniging.